

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Apologia Pro Conscientiis infirmis, Sev Responsio Benigna Pro securitate dictaminis practici super certa probabilitate fundati

**Fibus, Bartholomaeus
Schweitzer, Johannes**

Coloniae, 1682

Caput I. Status Controversiae & levis autoritas doctrinae probabilioristicae
ex ortu & progressu ejus expenditur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39304

RESPONSIONIS
APOLOGETICÆ,

Ad Authorem Dissertationum
directæ

C A P U T I.

Status Controversiæ & levis autho-
ritas doctrinæ probabilioristicæ
ex ortu & progressu ejus expen-
ditur.

§. P R I M U S.

Paratur ingressus in Controversiam.

ADM. REV. & EXIMIE P. M.

1. Eno è rudiore & simpliciore ho-
minum genere pervolvens opuseu-
la Paternitatis Vestræ, facilè dubi-
tabit, quin ipsa mereatur bene de
Rep. Christiana, quam tot in lucem editis Dis-
sertationibus Theologicis, non erudire solùm,
A 4 sed

sed excitare etiam nititur ad virtutis perfectio-
nem. Nunquid aurea saecula viveremus, & pro-
scriptâ inutili vitilitigatorum turbâ, Superum
Pax in Mortalium sedes commigrasse videretur,
si, quemadmodum docere hortando & incre-
pando promptum est Paternitati Vestrae; ita so-
cialem vitam ex divinis consiliis instituendi
voluntas aequè omnibus praestò esset? Nunc
autem *Frater cum Fratre iudicio contendit*, inju-
riâ facit, fraudat, devorat: & rari apparent nantes
in gurgite vasto, de quibus 2. Cor. 10. *Sustinetis,
si quis vos in servitutem redigit, si quis extollitur,
si quis in faciem cadit.* Nec miremur magnoperè
ætatis nostræ fortunam. Cùm enim de ipso
Magistro Doctorum legamus Actorum cap. 1.
Cœpit IESUS facere & docere; & vix tantillum
tamen pusilli gregis ex ea hominum multitudi-
ne ad perfectionis Evangelicæ studium pertra-
xerit: quid speremus effecturos nos, qui insta-
biles sumus in omni opere & doctrina, dum au-
demus exhortari ad ea, quæ sanctè observare nec
ipsi praesumimus? atque utinam exhortari so-
lùm: & non legum novarum laqueos texere,
quibus irretitæ miserorum conscientia in pec-
cata formalia praecipites ruant. Nullus reperi-
tur Theologicis vel mediocriter tinctus, quin
maximè increpandas ducat incautas Muliercu-
las, quæ zelo pietatis, sed non secundum scien-
tiam, ad mendaciolũ quodvis à parvulis prolatũ,
ad li-

adlicentius verbum, ad insolentiam puerilem, identidem inclamant & intentant cruces, rogos, gehennas. Quid enim, nisi conscientias erroneas injiciunt, quibus infirmi, dum ab ejusmodi levitatibus abstinere haud satis valent, velut rudentibus ad inferos detrahantur? & laudabimus, si legum inexpertis, quos parvulorum loco, Magistri Theologi habere debent, quispiam legis Doctor inclamet: Piaculum grande, mortale nefas, dignum gehennâ facinus, nisi *in dubio juris probabilior ubique & tutior pars eligatur?*

2. *Periculose* (ut inquit Angelicus Doctor Quodl. 9. q. 7. a. 15, in O.) *determinatur aliquid esse peccatum mortale, nisi expressa veritas habeatur.* Quo articulo idem S. Thomas sic argumentatur: *illud quod vergit in commune periculum, non est ab Ecclesia sustinendum; sed Ecclesia sustinet, ut aliqui habeant duas Præbendas, ergo in hoc non est periculum peccati mortalis.* Applico: Sed Ecclesia semper sustinuit, & adhucdum sustinet doctrinam probabilisticam in dubio Juris (posteaquam licet ad tam acre & strictum examen apud Romanos vocata est, & velut in igne probam sustinuit, frustra interpositis tam multiplicibus æmulorum postulationibus pro ea condemnanda) ergo in hac non est periculum peccati mortalis. Major est doctrina D. Thomæ. Minor est evidens. Conclusio in forma. Unde Sic fortius procedo: quia si periculosum est

A s

semper

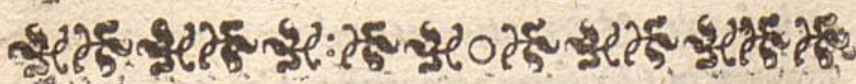
semper, determinare, *aliquid esse peccatum morale, nisi expressa veritas habeatur*: longè erit periculofius, & scandali res plena, in negotio imprimis tam periculofæ praxeos, si contra communiorè & faniorè meliorum Doctòrum sensum ita determinetur: atqui hoc fit in præfenti à Paternitate Vestra, ut fufius ostendam: ergo. Nifi autem ad lucem quoque evidenter comprobâro, argumenta P. us V. ^{ta} ex autoritate trium Ecclesiæ Doctòrum, ad quorum scilicet mentem intitulatur Libellus DISSERTATIONIS TRIPLICIS, tam falsò, quàm speciosè deducta, ne umbram quidem habere tenuiffimæ probabilitatis pro opinione probabilioristica, fatebor, quod revera sim ignorans, uti me vocat quidam Doctiffimus F. Leonardus in sua approbatione.

3. Si proindè legem tametsi certiffimè latam non rarò dissimulari apud imperitos jubet ordinatæ Charitatis & vel minimæ discretionis lex, *ne videlicet pereat infirmus in nostra scientia frater, propter quem Christus mortuus est* I. Cor. 10. quomodo non maximè verebitur vir intelligens & prudens legis omninò incertæ; ne dicam fictæ; & legis tam arduæ, tam intolerabilis obligationè certam, cuius hominum statui in morum quavis materia, contra torrentem Doctòrum ac Theologorum totius Ecclesiæ, & pacificam à tot sæculis possessionem, injicere in non dubium salutis æternæ periculum? *Nescitis quoniã sic peccantes in*

tes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis? 1. Cor. 10.

4. In his, quæ sunt abundantioris justitiæ, consilium dare & blandè exhortari cum Apostolo omninò laudabile est; iram verò Dei, iudicium, gehennam, quasi habentes mandatum à Domino iis intentare, qui incertis, ut sic loquat, doctrinarum & legum ventis nolint circumferri, hoc non laudo, non probo. Magis etiam improbo ac damno, viros, quos super candelabro Ecclesiæ virtus & doctrina constituit, tot & tales, eò quod sanam Doctrinam sustineant, indignis censuris & epithetis notari: eaque cusis & recusis libellis vulgari, quibus apud facilè credulos Lectores in suspicionem falsæ ac damnabilis doctrinæ, in odium planè & invidiam vocentur. *In quo enim iudicas alterum (verbis Apostoli uitor) te ipsum condemnas. Rom. 2.* Dum ea agis, quæ per nullius vel minimæ probabilitatis speciem velut licita excusari queant. Ex quo & ostenditur longè facilius esse, aliis legem imponere, quàm observare. Sed de his postea; cum de substantia rei pertractaverimus.

* * *
* *

S. SECUNDUS.

Ratio scribendæ hujus Apologeticae
exponitur.

1. Estor autem conscientiam meam, quòd invitus & necessitate compulsus accesserim ad hanc elucubrationem parandam; quæ utinam esse posset tam honorifica Paternitati Vestræ, quàm necessaria est famæ tum propriæ tum alienæ etiam tuendæ. Discrimen, spero, faciet prudens Lector, inter eum qui criminationem fecit, & eum, qui absterisit. Si calumniator censendus est, qui per injuriam provocatus, cum justæ defensionis moderamine facit adversarium talionis reum, fatebor me calumniatorem. Nunc autem rectè inquit in causa meâ Divus Thomas ex S. Augustino (quod in obtrectatores Societatis JESU etiam Sandæus) *Gratanter suscipit osculum columbinum pulcherrima & modestissima charitas; dentem verò caninum vel evitat castissima cautissimaque humilitas, vel retundit solidissima veritas.*

2. Indignabar non parum jam pridem, fateor, libellum Paternitatis Vestræ editum anno 1679. adeò malè & scandalosè fundatum super radice damnatarum propositionum, in & extra muros

Ubio-

Ubiorum circum latè volitare, & velut in triumpho quodam circumferri, cujus indicio *Via* scilicet *Regia* salutis ostenderetur his, quos Saluator ad vitam ingredi hortatur, *per angustam portam*, cui inscriptum legatur; *Ego sum veritas* *Joan.* 12. Non autem, *ego sum probabilitas*: uti inscribere quidam tentarunt *Presumptuosi, nolentes voluntatem suam Deo submittere.* (his titulis honorariis utitur Paternitas Vestra in suis libellis) *nolentes intelligere, ut benefaciant: portam sine dubio mortis, quia lata porta & spatiosa via est, qua ducit ad perditionem Matth.* 7. Magis tamen commovebar, cum adverti tot diversorum statuum viros etiam politiores; sed non admodum tamen in Theologicis versatos, speciosè conquisitis Authoritatum & ratiuncularum Paternitatis Vestræ persuasionibus à doctrina & conversatione probabilistarum speciatim sociorū JESU absterri, & erga eos, nescio quem (nolo gravius loqui) sinistram diffidentiae affectum affricari. Unde & pro justis vindiciis cœpi in publica Schola Theologica, cum ordo studiorum sic postularet, breve compendium doctrinae Probabilisticae ad calamum dictare, tam omnino solidis Responsionibus ad objecta instructum (de hoc postea judicabit Lector) ut sperarem, non auditoribus duntaxat, sed P.^{ti} etiam V.^{ta} sufficiens fore fundamentū pro alia longè existimatione religioso ipsius animo ingerenda. Neque plus aliquid deferre libello P.^{tis} V.^{ta} pro tunc statueram;

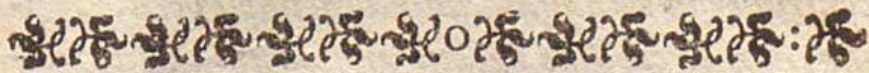
ram;

ram, licet mirarentur multi, indignarentur etiam non pauci, a nemine Sociorum JESU responderi.

3. Respondisse quidem pro iis visus est quidam Wilhelmus Sandæus; sed intactam reliquit hanc controversiam nostram: nisi quod obiter & strictim attigerit super propositione tertia damnata ab Innocentio XI. contentus ea paucis refutasse, quæ in odium istius Ordinis adducebantur. Sed ad paucorum quoque manus confutatio ista Coloniae pervenit. Nè autem & edito libello responderem ego, absterrebar eâ cogitatione, quòd parum fructus reportari apud populum Christianum existimarem, in scribendis sine fine libellis, qui piperi serviant magis, quàm ædificationi, quæ est in Christo Jesu. Ne dicam, quod vitio etiam gravissimo Religiosis vertatur, quando infamatoriis libellis plùs, quàm virtutum exemplis decertant.

4. Nunc verò posteaquam refutationem in dictatis meis factam, stylo non petulante, ut petulanter in me F. Leonardus (de quo & pluribus aliis suspendat Lector judicium, donec respondero: nam *qui statuit aliquid parte manditâ alterâ, æquum licet statuerit, haud æquum facit*) novi denuo libelli editione impugnandam suscepit P. ras V. ^{ra}, idque cum tam gravi & injuriosa infamatione mei, de qua passim intrâ & extra hanc Urbem constat: adeoque non cessat provocare in causa tam justa; ne silentium ulterius vitio vertatur,

tatur, & scandalizentur multi, paucis per præsentem elucubrationem statui respondere.

§. TERTIVS.

Proponitur status Controversiæ & quedam prænotantur.

1. Tatum quæstionis probabilisticæ exponit P.^{tas} V.^{ta} pag. 25. prioris libelli super radice, in his formalibus: *utrùm in concursu & conflictu opinionum licitum sit eligere minùs probabilem, faventem libertati & commodo, relictâ probabiliorre & tutiore favente legi naturali aut positive divinæ sufficienter propositæ? Veritatem indagaturi tollamus amphibolias. Sonare videntur formalia ista, utrum legi reverà latæ, & sufficienter nobis propositæ liceat contraire? quod non est in controversia: cum nemo Catholicorum, sed nè Hæreticorù quidem aut Turcarum hoc doceat. Si placet, ego & brevius & generalius & clariùs statum rei sic expono: an liceat in dubio Juris sequi sententiam dummodo strictè & certò probabilem? quo etiam sensu apertius in triplici Dissertatione exponit statum controversiæ ipsa P.^{tas} V.^{ta}, licere docemus nos; non licere sustinet P.^{tas} V.^{ta}, docens sub obligatione peccati opiniones tutiores, dummodo simul probabiliores, in dubio etiam Juris tenendas esse. Et de hac quæstione pag. 48. Dissertatio-*

sertationis cit. notat ex vero testimonio Patris Terilli, quod sit adeo gravis, ut gravior & acrior controversia nunquam mundum impleverit. Agitur enim de cardine negotii animarum, & fundamento totius Theologiae moralis. Ob quod operæ pretium duxi, pauca specialius prænotare pro faciliore intelligentia tractandorum.

2. Sciendum igitur, uti etiam prænotat P. ^{tas} V. ^{ra} pag. 48. *Intellectum speculativum* dicitur à D. Thom. p. I. q. 79. a. II. qui pro fine habet veritatem: *practicum* verò, qui habet pro fine opus. quæ eadem quæstione a. II. in O. notat idem S. Doctor, dari *principia operabilium prima, uti & speculabilium*. Habitus in speculabilibus principiis vocatur *intellectus principiorum*; in operabilibus autem *Synderesis*. Ex principiis *Synderesis* deducuntur dictamina practica: quæ vel sunt ultima de hîc & nunc; vel non ultima, de actione aliqua aut omissione spectatâ extra circumstantias particulares, quæ per hîc & nunc significantur. Priora vocantur *practicè practica, vel simpliciter practica*; Posteriora *speculativè practica, vel simpliciter speculativa*.

3. Conveniat nunc inter nos, quid nomine *Opinionis strictè & certò probabilis* intelligatur, nê dum in incertum tendimus, pugnare cum umbris videamur. Dicit enim *Angelicus Doctor* I. 2. q. 72. art. 5. in O. quod *errans circa principia imper-suasibilis est*. Unde & *Cicero* lib. I. de officiis, & cum eo *Ulpianus* lib. I. ff. de iniuria & iure affectant;

runt, à bona definitione tractationem omnis rei exordiendam esse. Ab Etymo ergo nominis dicitur opinio *probabilis*, quæ velut *justa probatur*: non quidem causaliter, eo sensu, quasi justè semper operetur, qui utcunque *in dubio juris* juxta opinionem strictè probabilem operatur (hoc enim in statu manet quæstionis propositæ, & probandum assumitur) sed formaliter, eo sensu, ut scilicet ipse assensus in objectum ex strictè probabilibus motivis post explicandis, pro *justo & inculpabili* habeatur: perindè ut solet *ignorantia simpliciter antecedens* à Theologis dici *probabilis*. Quod alii aliter explicant, ut assensum ex motivis strictè probabilibus dicant *justum & inculpabilem in ratione actus, seu ut speculative talem*: præscindendo utrùm habeatur & sit etiam *in ratione regula regulantis operationem, & facientis illam esse justam & inculpabilem, id est, practice talem*, nec ne. Sic enim *D. Thoma, Scoti, Suarii* & similium doctrinas non veremur pronuntiare speculative justas & inculpabiles, quod hi tales nihil temerè asseruerint; sed non nisi rerum momentis ritè ac debitè perpensis ad judicandum processerint. Unde nec illos, qui in horum sententias tuendas solent ex motivo honesto conspirare, imprudentiæ censemus arguendos. Neque eo magnoperè movemur, quod unus alterve superciliosus Cato, aut veterum Academicorum institutor imprudentiæ arguendū sumat omnem opinantem, eò quod erroris periculo se exponat.

Dico enim constare probè, non esse nos Angelos, qui rerum naturas, causas, proprietates, & universi hujus plenam tot portentis machinam, pernoscamus evidenter, ac velut oculis subjecta fidelibus omnia intueamur. Quâ rerum scilicet certâ notitiâ delectabiliter pascatur ac satietur appetitus sciendi naturaliter nobis inditus. Cùm proinde assensus omninò certos, velut cibos stomacho intellectus nostri magis appetibiles obtinere non possumus; incertos, sed probabiles tamen ac verisimiles venamur: grossiorum etiam ciborum, id est opinionum appetentes pro latratu stomachi utcunque compescendo. Quòd autem utcunque compescant famem, licèt non omninò delectabiliter satient assensus isti probabiles, experientiâ docemur manifestâ, quam qui inficiari velit, se hominem inficietur necesse est. Neque his prudentiùm ullus, quantum persuadeo mihi, repugnat, præter umbratiles istos sapientes Ethnicos, de quibus infra.

4. Pro definitione autem rei danda *Opinionis Probabilis* ad sensum Catholicorum & doctorum Virorum, quales esse nos Probabilistas fateatur in libellis suis P.^{tas} V.^{ra}, inquirendum est primò in motivum strictè probabile: quia *Opinio Probabilis* alia non dicitur, nisi *que nititur motivo probabili*. Tale igitur motivum dicimus *rationem seu apparentiam incertam, sed momentatim simpliciter gravis*. Nomine *apparentia* possunt comprehendi motiva, certa, incerta, vera, falsa,

falsa, probabilia, improbabilia. Per tò autem, *gravis simpliciter momenti*, indicatur, quòd examinatis utriusque partis oppositæ argumentis cum debita mentis integritate, debeat *motivum*, quod *strictè probabile* dicitur, virtutem, stimulum, pondus retinere movendi, stimulandi, inclinandi intellectum viri docti & timorati ad assentiendum: per quod scilicet *absoluta probabilitas* distinguitur à *respectiva*, quæ vel ex solis rationibus unius partis oppositæ potest exurgere, vel ad imperitorum solummodò Virorum iudicia mensuratur. Ubi

§. OBSERVAMUS fieri posse, ut rationes intrinsecè graviores, & quantum ex natura sua, plus aptæ intellectum stimulare, movere, inclinare, imò & quasi necessitare ad assensum, elidantur tamen quandoque, & omni probabilitate absolutâ spoliari penitus possint per certitudinem rationum oppositarum; etsi rationes intrinsecè minùs graves retinere eam possint, deficiente rationum oppositarum soliditate & certitudine. Hujus veritas patescit in exemplo rationum, quas Zeno adfert contra motus possibilitatem, in tantum stringentes, ut qui eas dilucidè ad plenam satisfactionem dissolvat (tametsi de earum falsitate constet certò ex manifesta motuum experientia) in hunc usque diem inveniat nemo. Idem in iis argumentis usuvenit, quibus ineffabile, seu *increate Trinitatis*, seu *Inarnationis Dominice*, seu *Eucharistie & Christi presentie*

*sentia sub speciebus subjecto materia orbatis Myste-
rium, imò & manifesta Decretorum Divinorum
libertas, oppugnatur. Quarum qualiumcunque
rationum vis, momentum, stimulus, pondus, ad
oppositam revelationem ab eo factam qui Au-
thoritatem habet supremam & infallibilem, per-
indè ut à facie ignis cera liquefit, & in fumos va-
nescit. Denique per tò apparentiam incertam dif-
ferre noscitur à motivo scientifico, item fidei su-
pernaturalis & quovis certo.*

*Ac proindè opinio strictè probabilis rectè à Ca-
tholicis & doctis viris definitur: *judicium incer-
tum nitens motivo gravis simpliciter momenti: vel,
ut habet Honoratus Fabri, *judicium citra certi-
tudinem rationabile: seu, ut Martinus Esparza,
judicium nitens motivo fallibili, sed magni momen-
ti: seu, ut Georgius Gobat ex Sanchez, *Opinio,
quæ citra certitudinem firmâ & prudenti ratione
fulcitur, nec habet contra se rationem convincen-
tem: seu, ut novissimè definit Jacobus Plate-
lius, *judicium habens pro se fundamentum pruden-
ti estimatione solidum, cui Scriptura, Con-
cilia, Patres non repugnent.*****

§. Q V A R T V S.

Continuantur Prænotationes.

1. T que hæcenus quidem definitiones allatæ satis cum claritate subsistunt, & ex paulò ante dictis sufficienter possunt intelligi. Aliam affert Terillus ex Philosopho nonnihil obscuram, cum dicit: esse *judicium ex motivo seu apparentia veritatis de se quidem fallibili, sed tamen tali, ut sæpius contingat motiva similia conjungi cum veritate, quàm cum falsitate.* Videamus in exemplo: Petrus admodum exercitatus & fortunatus in lusu chartarum provocat Paulum inexercitatum. Astat quispiam divinator, & Pauli fore victoriam prædicit, Luditur. In hoc casu constat, quantum quidem est ex motivis his, nullam nobis esse certitudinem pro alterutrius determinata victoria: & simul tamen prudentis judicio constat esse probabile, quòd Petrus sit victurus, & simul probabile, quòd Paulus sit victurus. Quæro jam, an motivum pro victoria Petri sit tale, ut, obstante licet motivo divinationis factæ, jungatur sæpius cum victoria, quàm cum perditione victoriæ? quis scit? ponamus enim colluisse nunquam. & scimus tamen utrumque esse probabile, licet alterutrum solùm determinatè eventurum sit. Unde dicendum restat; si non probabilius in

comparativo volumus definiri, sed probabile in positivo, & simpliciter tale; exercitationem & fortunam Petri esse *motivum probabile* hac ratione, quòd *ipsum*, seu *ipsi similia*, id est, æquponderantia, inter motiva omnia incerta seorsim distributivè sumpta (in quibus includuntur etiam crepera, id est, probabiliter solùm probabilia, de quibus infra: item temeraria & quævis improbabilia) *soleant sæpius conjungi cum veritate, quàm cum falsitate*. Similiter & divinationem esse *motivum probabile*, quia ipsi *similia* seu æquponderantia, inter motiva omnia incerta seorsim distributivè sumpta *solent sæpius conjungi cum veritate, quàm cum falsitate*. Quo sensu necesse erit exponere quamcunque strictam probabilitatem, ut scilicet oppositæ sententiæ intelligantur simul posse fieri probabiles. Quales oppositas utrimq; probabiles reperiri qui negaret, præsuppositione sublatâ, omnem tolleret statum controversiæ nostræ.

2. Quod si ob præactam qualemcunq; obscuritatem non admodum fortè arideat posterior definitio, clariorem (nam & nobis major in veritate claritas placet, licet satisfacere omnibus cupiamus) & maximè placituram feligat Lector ex supra allatis, cum singulas approbent Catholici isti & docti viri. Si quas alias definitiones, seu in alio sensu obtrudant Adversarii nostri (utî solenne est illis, in quos meritò cadat illud Marci Tullii: *Populo imposuimus, & oratores visi sumus.*)
sciat

sciât candidus Lector, à rigidis & germanis Probabilistis penitus improbari.

3. Dividit autem Paternitas Vestra pag. 50. Dissert. ultimæ, opinionem *probabilem* in probabilem *probabilitate intrinseca*, id est, eam, quæ nititur ratione gravi seu magni ponderis ex rerum naturis desumptâ, & *probabilem probabilitate extrinsecâ* seu *authenticâ*, quæ nititur gravi Authoritate Doctorum.

4. pag. item 70. notat, non malè opinionem probabilem dividi posse in *quietam seu pacificam*, id est talem, contra quam vel nulla, vel exigui momenti argumenta afferuntur; & in *agitatam seu turbatam*, quæ gravibus argumentis impugnatur.

5. Observandum denique, per sententiam simpliciter tutam intelligi eam, cui si te conformes, nullum periculum subeas peccati, ne quidem materialis: similiter *magis tutam*, cui si te conformes, minus periculum subeas peccati materialis. Pro quo intelligat Lector fieri posse, ut oppositæ opiniones probabiles utrimque sint dubiæ pro jure: quales sunt istæ, quibus si te accommodes, utrimque incurras periculum legis materialiter violandæ. Exemplum habes in Coniuge, cui post Matrimonium bonâ fide contractum & consummatum supervenit argumentum probabile de nullitate matrimonii; quid enim agit? concumbat? periculum erit, ne cum non sua concubitus neget? periculum erit, ne injuriâ afficiat

afficiat & fraudet. Tale non invenitur in eo, qui probabiles habet rationes, ex quibus non obligetur confiteri, jejunare, horas recitare, votum persolvere, ut patet. Si enim post lapsum gravem sine dilatione pœnitentiam agas & confitearis, nullum utique erit periculum vel ullius existimatæ legis violandæ. Similiter si ex mutuo consensu cum conjuge vivas, velut frater cum sorore, post subortum argumentum probabile de nullitate matrimonii. Idem est in aliis. Pro quacunque autem parte major est ratio periculi, pro eadem est opinio minus tuta. E contra, si nolis confiteri, nisi cum dilatione, si nolit uxor confetire, ut vivas velut frater cum sorore &c. periculum est, ne legis transgressio materialis fiat. fortè enim lata est lex obligans ad statim confitendum, & fortè illa non est uxor tua.

6. Si roget me Lector, quorsum adeò sollicitè inculcatas velim has prænotationes; Respondeo me id agere, ut uniuscujusque vel mediocriter intelligentis judicio deinceps manifestius fiat, quàm levibus, & evanidis rationibus à Paternitate Vestra oppugnemur, censuremur, condemnemur: ut verè huc istud pertineat *Pf. 62. Sagitta parvulorum facta sunt plagæ eorum.* Et hætenus quidem de occasione, statu, conditionibus Controversiæ nostræ; nunc de ortu & infami ejus progressu videamus.

* * *
* *

S. QUINTVS.

Ortus Opinionis Probabilioristicae exponitur.

I. *Ullus sufficit sibi in his, quæ sunt prudentiæ: ideò etiam majores oportet in iis esse doctiles: inquit D. Thomas 2. 2. q. 49. a. 1. in O. Quod volo adductum, ut prudens Lector in his, quæ prudentiæ sunt, intelligat consulenda esse Virorum doctorum ac timorum iudicia: Sic ut regula prudentiæ sanior & securior nulla sit à Scripturis & SS. Patribus tradita & commendata, præter eam, quâ iudicium submittere jubemur Virorum sapientium arbitrio. Huic doctrinæ accommodemus nos, & ex Autoritate meliorum in Ecclesia Doctorum concludamus, utrum & qualiter (non enim nisi cum strictis limitationibus) doctrina Probabilistica nostra sit sufficiens norma juxta legem Dei & Ecclesiæ vivendi; ut in constringendis mortalium conscientiis modum tenere & sapere ad sobrietatem discamus.*

2. Ac primùm quidem, si aliquid insolenter mihi obvenit in libellis super radice conscriptis; istud maximè est, quòd libelli prioris pag. 57. & in *Dissert. tertia* posterioris pag. 54. Paternitas Vestra Probabilistas, Catholicos istos Viros & doctos,

doctos, quales eos loco cit. agnoscit, afferat hoc potissimum saeculo exortos & multiplicatos esse. Mirum, si rerum gestarum vel parum peritus, sic in animo possit sentire. Ne fucus simplici & incauto Lectori fiat, pauca respondebo ex *posthumo Antonii Terilli tract. de regula morum*, à singulari eruditione, & rerum peritia, religiosaque imprimis modestiâ laudatissimi Authoris è Soc. JESU. Mortuum citabo, cui parum nocere potest invidia. Veritas audiatur. Ita habet in *Prefatione operis citati*, quod lucem aspexit Anno 77. hujus saeculi. *Optimè agebatur cum Rep. Christiana, quando Doctores omnes cum summa conscientiarum quiete in unam eandemq; de sufficienti conscientiae regula sententiam conveniebant. Sed pro dolor! in re tanti momenti, in quam omnibus omninò futuris etiam temporibus, ut par erat, consentire debebant, gravissimæ opinantium dissensiones non ita pridem exorta conscientiarum pacem turbârunt: nec turbârunt tantum, sed easdem etiam scriptis suis (& in lucem editis dissertationibus Theologicis) aliqui turbare pergunt. Quod cum ita sit, è re omnium judicavi fore, si brevem de celeberrimæ, jamque ore omnium agitata circa licitum probabili-um usum controversiæ ortu & progressu historiam texam. Res ita se habuit.*

3. *Ante annum hujus saeculi trigesimum octavum omnes Authores, omnesque Ecclesiæ Doctores unanimiter asserebant, cuique licitum esse in praxi sequi opinionem probabilem, quamvis illa esset minus*
tuta

tuta & probabilis quàm opposita; maximè si opinans opinionem illam absoluto iudicio veram esse existimaret (ubi advertat Lector, quod, tò maximè, sit ampliãns non restringens particula: nam simpliciter loquendo, perindè est, uti rationes & responsiones nostræ evincent, sive ipse opinans, sive alii docti ac timorati viri opinionem illam esse veram existiment, debitis cautelis semper adhibitis de quibus infrà, pluribus) hoc evidenter constat ex innumerabilium Authorum scriptis ante annum illum editis, qui omnes in hoc puncto unanimiter conveniunt. Neque enim vel unum à centum & ampliùs annis reperire erat, qui post questionem examinatam, id in expressis terminis non tradiderat. (quod probat etiam pluribus Author citatus, quæst. 22. de conscientia probabili) & hoc adeò certum est, ut nec ipsa invidia ullum Authorem ante dictum annum hætenus citare potuerit, qui veritatem hanc in dubium revocârit. (citatur quidem varios Paternitas Vestra, qui non solum vocârint in dubium, sed apertè Probabilioristicam docuerint, ac tenendam ex obligatione censuerint: sed citationibus puris nominalibus nihil probatur: iudicabit postea Lector)

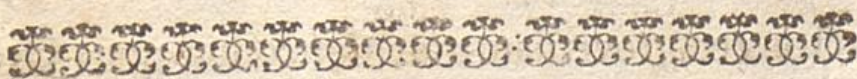
4. Porrò hæc veritas & unanimitas conspiratio Authorum eò usque progressa est, ut omnes idem uno ore docerent, unum si dempseris Paulum Comitolum, Virum è Societate nostra parum celebrem, qui Anno 1609. edidit responsa moralia libris septem comprehensa, (cùm inspexi Authorem, stupui sanè,

eum tanto animi impetu ferri ad improbandam communem Societatis doctrinam, contra quam nec unicam levissimi ponderis rationem adducat. Sed vix controversiam pauculis etiam attingit, ut, si in tulla materia; tùm vel maximè in præfenti parum celeberrimi haberi debeat; imò nihil egisse prudenti iudicio censei possit. Inspiciat Lector, & sic esse deprehendet) *Quitamen expressè tenet* (quod & Paternitas Vestra) *licitum esse sequi opinionem minùs tutam, modò illa sit probabilior, aut certè non minùs probabilis, quàm opposita tutior* (Et hic est iste Paulus Comitulus qui tantam præbuit ansam Paternitati Vestræ contra me insurgendi in suo libello, quòd ausus fuisset asserere, omnes è Societate Doctores tenere unanimiter Doctrinam Probabilisticam. Fato hoc, fateor, mihi sinistro accidit, ut, quod in margine scriptorum meorum annotàram; *N. B. omnes præter Paulum Comitolum*; oculos meos fefellerit inter Lectionem dictandam. Si id nescissem, facti error fuisset facilè condonandus, quia parùm faciens ad substantiam rei. quod Bellarminum & alios citet pro sua causa, respondebimus infra.

5. Quod autem inquit Terillus, nec ipsam invidiam citare posse, &c. Intelligendus est, loqui de his, qui ex professo super controversia hac scripserint, aut certè Authoritatem habuisse tantam comprobentur, quantam infra requiremus, ad opinionem reddendam strictè probabilem. Constat enim sæculo superiori aliquos huic nostræ doctrinæ

doctrinæ controversiam movisse: contra quos Or-
 dinis vestri Augustiniani columen *Michaël Salo-*
nus (cui singularis doctrinæ & sanctitatis famam
 attribuit Miræus) ita argumentatus est, oppu-
 gnans P.^{tem} Vestram & proprio eam gladio
 iugulans, *lib. de Jure & Just. cont. 2. concl. 4. & art.*
49. q. 63. S. Th. in his formalibus: *Eligenda est opi-*
nio, ut volunt, probabilior; sed quòd liceat amplecti
probabilem (relictâ, ut ibi docet, probabiliori)
est probabilior. ergo. Major propositio est Pater-
 nitatis Vestræ: Minorem probat citatus Author:
cùm habeat plures ac gravissimos Authores & fir-
miora fundamenta, quàm opposita, ut ex progressu
hujus disput. constat. Ita Salonius. Notet Pater-
 nitas Vestra omninò tria, quæ dicuntur; *Autho-*
res enim & *plures* inveniri; deindè & *gravissi-*
mos inquit, id est, omni exceptione majores, in
 quibus scilicet prudentia, virtus, doctrina con-
 jungantur: Tum & *firmiora* asserit esse *funda-*
menta, qualia scilicet in petra fundantur: Qui
 autem ædificat suprà arenam, venti ludibrium ef-
 ficitur. Si Viro isti, qui vixit sæculò superiore,
 tantillum fidei tribuat Paternitas Vestra, quæ lo-
 parcius non nihil, quæ locis suprà citatis de ortu
 & progressu Probabilisticæ nostræ: ubi Lectores
 videtur mihi pro fungis habere, quibus talia ve-
 lit persuaderi. Revertamur ad Terillum, qui
 pergit in hæc formalia, uti se-
 quuntur.

§. SEXTUS.

S. SEXTVS.

Progressus opinionis probabiliori-
stica exponitur.

I. *ic erat status controversiæ presentis us-
que ad Annum 1638. in quo mortuus
est Cornelius Jansenius Episcopus I-
prensus. Nam post ejus obitum liber
ipsius, qui dicitur Augustinus, editus est. Audia-
tur Caramuel in Apologemate n. 116. ubi sic habet:
„eram Lovanii, cum jam mortuo Jansenio, execu-
„tores testamenti de clandestina eius Augustini edi-
„tione secretissimè deliberabant. & D. Libertus
„Fromundus inter hujus novæ doctrinæ Affeclas
„Corypheus, ut viam superventuro aperiret errori,
„aut verius, ut illum nihil simile Academiæ Do-
„ctoribus prævidentibus disseminaret, has sequentes
„propositiones conatus est in Scholam protrudere:
Probabilitatum usus est res nova.*

*Non potest non condemnari apud Deum, qui
relinquens viam tutã insistit opinioni probabili.
Opiniones, quæ dicuntur aut sunt probabiles apud
nos, non erunt probabiles apud Deum.*

2. (Quid aliud sonant libelli Paternitatis Ve-
stræ, nisi allatas, immo crudiores etiam propo-
sitiones? qualis ista est, per quam, non sine gravi
temeritate, velut habens Authoritatem definiendi
pronuntiat, Probabilisticam doctrinam esse radi-
cens

tem damnatarum à Pontificibus propositionum. Si sanè Probabilistica est damnatarum Propositionum radix, jam damnabilior erit ipsis doctrinis damnatis, tantòque detestabilior, quantò radix potior est ramis. *Nescis, quia arbor in fruge dignoscitur? nescis, quia, quod in radice celatur, in ramis declaratur?* August. Homil. 48. cap. 1. inter 50. Gravius aliquid contra hanc doctrinam juratissimi illius & Societatis hostes pronuntiare ausi non fuerunt, iniquitatis filii, & scurræ infames, Montaltius, Wentrochius & similis farinae socii) *Verùm* (ita Caramuelem pergit citare Terillus „se opposuerunt viri probi & docti (quales etiam hìc Coloniae invenientur, qui se murum opponent „pro sana doctrina in Ecclesia Dei) illumque (scilicet Fromundum) Ego Caramuel) impugnavi, „quando detractâ larvâ, quò illa doctrina tenderet, rimari licuit (pergit Terillus ut sequitur)

2. *Cùm autè heresis Janseniana* (advertat Lector) *doceat aliqua Dei praecepta esse hominibus justis impossibilia, idque ex eo potissimum probare contendant Jansenistae, quod Deus strictè exigat, ut homines omnia naturalia praecepta sub poenâ damnationis aeternae ipsa impleant; inde statim inferunt, ignorantiam etsi invincibilem non excusare à peccato, si aliquid de ipsa fiat contra legem naturae; adeòque nec ullam probabilitatem posse sufficientem excusationem afferre, modò quis reipsa ponat, quod Deus lege naturae vetuit. Ecce Jansenismus necessario infert probabilitatem non excusare à peccato, saltem circa*
objecta

objecta, quae jure naturae sunt prohibita. (Invincibilem ignorantiam excusare à peccato, ex definitionibus Ecclesiae satis constat : dicendum itaque erat Paternitati Vestrae omnem ignorantiam Juris naturalis esse vincibilem, ut manuteneri possent Theses istae Libertinae. Ulterius etiam progressa Paternitas Vestra nec in legibus quidem positivis divinis ignorantiam invincibilem admittit.

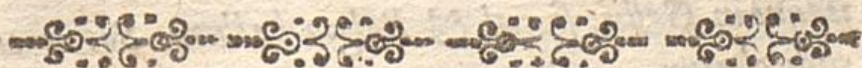
3. *Proinde (refero formalia Terilli) rectè dicitur, hanc sententiam (Probabilioristicam) aliam matrem non habere, quàm Heresin Jansenianam: cujus turpem filiam aliqui fucò exornant (allegatis pro eâ Authoritatibus Doctorum Ecclesiae) ut ita homines minùs aversentur turpissimam matrem. (dixit.) fucum & plumas alienas detrahemus corniculæ probabilioristicæ in capite tertio. nunc*

4. *Pergat audiri Antonius Terillus. Post divulgatum Jansenii Augustinum Liber ille in Gallias illatus unà secum lamentabile schisma in florentissimam Ecclesiam gallicanam invexit. Post Jansenium verò ab Innocentio X. condemnatum, Jansenistae in Gallia summo nisu insurrexerunt contra usum doctrinae Probabilis, unàque contra Societatem JESU plurimas calumnias sparsere, illamque infamare sategerunt, eo nomine, quòd doctrinas morales laxas & animarum saluti periculosas traderet (qualis potissima est, quæ propositionum damnatarum & omnium laxitatum radix hodie pronuntiatur)*
itaque

itaque in Gallis simul & Belgio bellum Societati indicebatur.

5. Quidam verò Ludovicus Montaltius animosior in Societatem factus Anno 1656. totum Ordinem nostrum diffamare aggressus est libro edito, quem inscripsit Epistolas Provinciales, qui libellus famosus & Jansenismo gravidus; pro tali enim & Romæ damnatus, & Authoritate Parlamenti Aquissextiis Carnificis manu flammis datus est; moralem Societatis doctrinam incusat, quasi illa non aliud esset, quàm opinionum noxiarum, scandalosarum, & tranquillum Reip. statum perturbantium congeries (radix propositionum damnabilium & omnium laxitatum &c.)

6. Interpellat Paternitas Vestra; quod coram Concilio quoque Sacræ Facultatis pro deputatione Aulæ doctoralis congregato objecit mihi; hæc à me citari ad invidiam conciliandam suis libellis. Fateor, Eximie M. neque ad invidiam duntaxat, sed, quantum in me est, ad promeritam damnationem tam injuriosæ centuræ, quæ nos & doctrinas nostras ferire præsumpserunt crudi isti & incocti libelli. Progenitores & Patroni probabilisticæ hætenus adducti sunt, super quibus nescio utrum gloriari possitis: in alios inquiramus, si fortè Patronos & fautores ipsius reperire sit viros bonos vel pauculos, id est tales, quorum autoritas sit omni exceptione major.

S. S E P T I M U S.

*Uterior probabilioristica progressus
exponitur.*

I. X his ergò, qui ætate hæc nostrâ li-
bris editis propugnârunt probabi-
lioristicam, præter suprâ attactos
præcipui sunt, Ecclesiastici status
Viri *Joannes Sinnichius Doctor Lovaniensis, Prof-
per Fagnanus nobilis Canonista, Stephanus Gradus
Vaticanae bibliothecæ Præfectus, & Salisburgensis
quidam Theologus sub assumpto nomine Wendro-
ckii.* Item religiosæ familiæ ex Illustrissimo Ordi-
ne S. Dominici *Vincentius Baronus, Julius Mer-
corus, Joannes Baptista Gonet, quibus addi potest
Jacobus à S. Dominico : & ex Carmelitis Dis-
calceatis, Pseudophilaethes.* Prætereo paucos alios
haud multùm celebres Juris Consultos, qui se
extrâ forum suum controversiis Theologicis in-
truserunt, exercito Magisterio, antequàm fierent
Discipuli. Ubi iterùm suppono, quod memini
suprà, ut probabilitas stricta & certa concilietur
sententiæ alicui, præsertim morali, tria meritò à
Doctoribus requiri. Scilicet primò non vulga-
rem, sed *excellentem peritiam* in ea materia, quam
non obiter, sed accuratè pertractent. Secundò
non superbiâ præceps, nec præjudicio vel affectu
in al-

in alterutram partem præoccupatum, sed modestum, *maturum & prudens iudicium*. Tertio *Vitam laudatam, & morum Christiano dignam integritatem*. Quibus ita prænotatis, videamus, quam auctoritatem opinioni probabilioristicae hi tales conciliare possint.

2. *Sinnichio* tribuit hanc laudem Paternitas Vestra, quod scripserit *Opus, cui Titulus Saul Ex-Rex & Goliathismus profligatus, à pluribus Viris doctis probatum, & à Librorum Ordinario Censore approbatum*. Respondeo me ex hoc elogio satis præsumere, quòd opus non inspexerit Paternitas Vestra, aliàs infamem Religiosorum hostem & inverecundum Calumniatorem vituperio digniorem æstimasset. *Scommatibus non decertat Vir bonus*.

3. *Prosperum Fagnanum, Illustrissimum* vocat Paternitas Vestra *& laudibus celebratum à plurimis gravissimis Viris*. Fateor equidem; & veneror Virum: propter singularem imprimis sacri juris peritiam, tum & ingenuum animi candorem, quo fatetur, se nunquam studuisse Theologiæ. Tametsi tamen plusculum & supra mediocritatem in Theologicis profecisset, parùm potest commovere ejus auctoritas, utpotè Viri non satis consequenter locuti & ex propriis suis assertis argumenta diluentis, quibus nos gratis oppugnat. Taceo præoccupatum affectum & scommata, quæ in immeritos jacit. Paupertatis indicium est in materia præsentì probabilitatem emendicare à talibus.

4. Pro autoritate *Stephano Gradio* concilianda allegat Paternitas Vestra, quòd Magister Sacri Palatii jusserit imprimi ejus libellum, in quo disputet modestè cum Honorato Fabri. Judicet prudens Lector, quàm disputet modestè. Ita habet: *Providendum est vir optime* (Honoratum è Societate alloquitur) *ne remedium, quod adhibetis, sit ipso malo, cui obviamitis, nocentius. Vos jure probabilitatis à vobis privatim condito, & ante vos Authores; de Probabilistis in genere loquor* (ut præter Jesuitas & alii tangantur) *in foro & in judiciis inaudito, in ipsam omnis juris & omnium legum arcem invaditis: unde periculum est, ne asyllum quoddam omnis licentiæ aperiatur, ex cuius turba omnis generis mortalium accursu collecta Babylon aliqua confusionis existat. Adeò namque latè patere persuasum est novam hanc de opinionum probabilitate Philosophiam, ut eà freti passim homines ad agenda, quæcumque ad manum veniunt, profilire non dubitent, certa cum spe, non de futurū telum ex instructissimo probabilitatum armamentario depromendum, quo se a rimâq; salutem expediant. Cui certè vitio non adeò pateret aditus, si tam vilis non esset annona bonæ mentis & honestatis & officii. Scilicet hæc modestè dicta sunt in Jesuitas & Probabilistas, nè eadem in nos immodestiùs citasse videretur Paternitas Vestra in utroq; suo libello *De Radice*. Autoritas ejusmodi Scriptoris nec tenuem quidem & creperam, etsi crepet, conciliare potest doctrinis vestris probabi-*

babilitatem : præsertim cum Libellus ejus contra Honoratum haud magnam sapiat doctrinam theologiam.

5. *Wendrockii* nomen indignum æstimavit Paternitas Vestra appensione in suo libello. justum judicium. Montaltio petulantior Scurra est.

6. *Vincentium Baronum* peto non excusari ; multò minus tantoperè commendari à Paternitate Vestra. Pacis causâ prætereo, ob quæ justo prudentis judicio comprobetur, nullam penitus huic viro attribuendam auctoritatem in controversia præfenti & pluribus. Quicumque *Sua-rem* doctrinâ & religiosâ modestiâ incomparabilem virum carpit *ut inverecundum* : *Vasquez* ab universo Complutensium Doctorum senatu, pro Doctrinæ perspectæ oraculo proclamatum, deprimit *velut debilem* : *Lessium* virtutis & eruditionis laude celebratissimum, *novitatis* infimulat : *Bellarmino* tot nobilissimarum palmarum fortissimo & integerrimo pugili fœda exprobrat : Qui *Molinam* arguit *irreverentia* in Divos Augustinum & Thomam : *Toletum* accusat, quòd *Commentaria in Aristotelem ex Soto* fuerit furatus. *Valentiam* scribit *insipienter locutum* : *Amicum* non defendere *personam viri catholici* : (Taceo his graviora & propè innumera :) non est vir bonus.

7. *Julio Mercoro* illustre in dictatis Scholasticis testimonium dedi ex *Antonio Terillo*, *doctrinæ ac modestiæ*. Quod tamen constanti & manifestæ

hominum experientiae tam fortiter contradicat pro fancienda Probabilioristica vestra, probare non possum, dum negat intellectum assentiri posse minus probabili, eò quod hic instar bilancis in æquilibrio constitutæ, eam in partem inclinari non possit, cui levius rationum pondus incumbat. Quod falsissimum esse evidenter comprobabo infra. Cætera quoque argumenta, quæ adducit contra nos, facile solvuntur. Patebit ex responsis, quæ dabimus ad objecta ipsi & Paternitati Vestræ communia.

8. *Joannem Baptistam Gonethum*, tametsi mentis impetus subindè abripiat in præsentia materia, æstimo tamen & veneror in paucis. Sed rationibus tamen suis vulnera non facit probabilistica. Quæ fortiùs movet argumenta contra nos, etiam Paternitas Vestra movit: claras responsiones & solidas promitto.

9. *Jacobus à S. Dominico*, quo usà fuit Paternitas Vestra, uti apparet ex libellis super Radice, multa, fateor, exprobrat Probabilisticis, sed nihil solidè probat. Quicquid rationum adducit, refutabitur in objectis à Paternitate Vestra.

10. *Pseudophilalethes* (quem germanum *Philalethen Eupistinum* vocat Paternitas Vestra, sed malè; cùm per imposturam sibi attribuat nomen competens *Jacobo Piatelio Soc. J.*) quantus Vir sit, ostendit *Franciscus de Fourmestraux* in *justa defensione adversùs convitia & imposturas ipsius*:
immò

immò & proprius suus modestissimus Ordo; cum ad similia audenda silentium ei deinceps imposuit. Neque iste patrocinari potest, ex iusto prudentis iudicio Probabilioristicae vestrae.

II. Atque hæc, ut paucis notarem, æquitas postulavit. cum enim doctrinis & factis censurationibus suis velit Paternitas Vestra conciliare auctoritatem à Doctoribus, quas non potest defendere iustis rationibus, ostendendum erat, eatenus eam deficere, quatenus vel doctrinae soliditas, vel maturitas & integritas iudicii, animique passio in citatis Doctoribus eclypsin patitur. Si enim constiterit (verbis Terilli utar in probabilioristicos Doctores) doctrinam aliquam animo alieniore, aut passione mentem turbante, scripto traditam, typisque mandatam fuisse: Si certum sit, eandem non dissimili impetu hodieque in animis quorundam conservari, iisdemque studiis & quasi factiosis progressibus discipulorum mentibus imprimi: & contrariam omnium Scriptorum communem sententiam, & quasi Societati propriam, in ludibrium Ordinis & contemptum Doctrinae, buccis crepantibus ab adversariis animosè depradicari notum fiat; eo ipso Authorum illorum auctoritatem languere, & ad probabilitatem suis assertis conciliandam, parum aut nihil momenti habere, certum erit. Quia evidens præsumptio est eos ex passionis impetu mentem turbante, non ex sincero veritatis studio, ac, ut viros peritos & probos decet, sententiam suam protulisse. (& paulò post)

Evidens est, & flens dico, primos Authores, acriter fautores, & seduliores promulgatores opposita doctrina; paucos excipio; homines esse ac fuisse aut novitatibus addictos, aut hæresis Janseniana certissimos Fautores, eademque fortè infectos: sed potissimè constat, plures eorum, ne dicam ferè omnes, malevolentissimo, ac amaro nimis animo in Societatem JESU, ejusque Authores affectos fuisse, & hanc de sequenda opinione probabili, tutiore relictâ, sententiam tanquam crimen intolerabile, & doctrinam animis Christianorum perniciosam (velut radicem sceleratam damnatarum propositionum) in opprobrium Ordinis, in ejus Authoribus, ubique obviam & quasi propriam, ut caput accusationis non insimul protulisse. Atque utinam aut eadem, aut non multò inferiore animositate & malevolentia, questionis causa hodie apud multos non conservaretur, & propugnaretur in audientium animis. Verùm oppositum ejus, quod cupio, nimis apertum est in oculis eorum, qui sincero animo, quæ per mundum in hac materia geruntur, circumspiciunt. Ita ille. Nihil habeo, quod addam.

RESPON-